

TISZTELT ESPERES ÚR, LELKÉSZ HÖLGYEK, URAK, IGAZGATÓ ÚR, KEDVES VENDÉGEK, ÉRDEKLŐDŐK!

Örömmel teszek eleget Nagy Zoltán esperes úr felkérésének, hogy bemutassam ezt a kiváló, értékálló művet. Szívesen vállaltam, mert komoly, alaposan előkészített, megszerkesztett és kivitelezett munkáról van szó. Az ókori római szónok, Quintilianus szerint ugyanis csak komoly műveket érdemes olvasni, s ha ez így van, akkor nyilván bemutatni is csak ezeket szabad.

MÉLTATÁS ÉS BEMUTATÁS

Miért komoly munka „Isten lelki házának felszentelése” című kiadvány? Több okból kifolyólag.

1. Először is azért, mert – ahogyan a kezemben is láthatják – egy sorozat részeként jelent meg: az Evangélikus kéziratok immár V. kötetét tarthatják majd Önök is a kezükben. Ezen írásművek alapján szűkebb és tágabb környezetünk közelebbi és távolabbi (tulajdonképpen saját elődeink) múltjába kaphatunk betekintést:

I. 2012: Válogatás Szeberényi Gusztáv Adolf írásaiból

II. 2014: Mekis Ádám: A békéscsabai evangélikus gyülekezet életmódja a 18. század első felében az anyakönyv alapján

III. 2015: Hazai evangélikus papokról, tanárokról, tanítókról szóló anekdoták. Összeszedte Haan Lajos békéscsabai evangélikus lelkész

IV. 2016: Szeberényi Lajos Zsigmond: Egyházi anekdoták

V. 2018: Isten lelki házának felszentelése. Tessedik Sámuel templomszentelési igehirdetése Békéscsaba, 1745

Mindegyik kiadvány a maga nemében egyedülálló:

A II. kötet a török kiűzése utáni újjátelepülés idejét tükrözi, amikor a mai evangélikus gyülekezet őse született. Vele együtt pedig Csaba korabeli viszonyai elevenednek meg. Mert tudjuk: 300 éve a település lakossága és az evangélikus gyülekezet egy és ugyanazon közösség volt. (még száz évvel később is a lakosság mindössze 18, 1% volt magyar) (Idézi Dedinszky Gyula: Írások Békéscsaba történetéből, néprajzából, Gyula, 1993).

Az I. kötetben iskolánk névadójának írásaiból egy rendkívüli szervezői és vezetői képességekkel megáldott 19. századi püspök portréja rajzolódik ki, aki időt és fáradságot nem kímélve igyekezett imádságos szívvel előmozdítani a békéscsabai középfokú oktatás ügyét. Terveit siker koronázta, ennek bizonyítéka a mi iskolánk, amely ugyan 1948-1993 között nem evangélikus gimnáziumként működött, ám már több, mint 25 éve ismét az egyház fenntartásában van. Azóta is épül és szépül, mindig meg tud újulni mind külső, mind belső (lelki) tartalmában.

A III. és IV. kiadvány anekdotáinak könnyed hangvétele a csabai mindennapok humoros helyzeteit idézik, ahol mind a lelkészek, mind a hívek, de még a jószágok is részesei egy-egy tréfás esetnek.

Jelen V. számú kiadványunk pedig egy olyan kiváló 18. századi lelkész igehirdetésének eredeti kiadását, latin betűs átiratát, majd magyar fordítását tartalmazza, amelynek kivitelezése már önmagában is bravúros teljesítmény: a gót betűs korabeli szlovák nyelven íródott nyomtatott szöveghez latin betűkkel latin nyelvű megjegyzéseket fűzött a prédikátor. Ezen utóbbiak történeti források és irodalmi illusztrációk, így nem tartoznak szorosan a beszédhez, ezért fordításra sem kerültek. A prédikáció szövegét kellett (a könnyebb olvashatóság kedvéért) előbb a mai igényeknek megfelelően eredeti nyelvű, de latin írásmódú formába átültetni (a kötet ezen része Nagy Zoltán esperes úr keze munkáját dicséri), majd magyarra fordítani (ezen részt pedig Kovács Pál nyugalmazott evangélikus lelkész és levéltárosnak köszönhetjük).

2. Másodszer azért, mert az igehirdetés /a kor szokásához híven/ szlovák nyelven íródott latin jegyzetekkel. Mivel a Magyar Királyságban 1844-ig nem a magyar, hanem a latin volt a hivatalos nyelv, így nem csoda, hogy a prédikáció a helyi lakosság anyanyelvén, szlovákul íródott (a nyomtatott változat jegyzetei pedig latin nyelvűek). A biblikus szlovák nyelv, amely archaikus formájában a mai csehhez áll közelebb alig hasonlít északi szomszédunk aktuális nyelvhasználatához: a mai értelemben vett szlovák irodalmi nyelv ugyanis csak a 19. század közepétől kezd kialakulni.

A nyelvi sokszínűség, amely ezt a kiadványt jellemzi, ugyancsak történelmi okokra vezethető vissza: a csabai szlovákság ősei nagyrészt a középszlovák nyelvjárás déli területeiről vándoroltak ide. Szinte minden

család más faluból, más vidékről jött. Így sajátos csabai nyelvjárás alakult ki a szlovák irodalmi nyelv kikristályosodása előtt. Nyelvi szigetként az Alföldön élő közösségre a teljes kétnyelvűség lett jellemző mind az egyházi életben, mind az iskolai oktatásban. Ennek bizonyítéka a mai is működő szlovák általános iskola és gimnázium, valamint az evangélikus gyülekezet szlovák nyelvű istentiszteletekre is, gondolhatunk itt a hétfői és vasárnapi, valamint a jaminai alkalmakra.

A 18. század közepére már olyan erős evangélikus szlovák közösség jött létre, hogy az 1740-ben Nyitra megyéből Csabára telepedni szándékozó KATOLIKUS szlovákokat nem akarták beengedni maguk közé, csak a vármegye erélyes fellépése tette lehetővé, hogy a mai Szarvasi út és Jókai utcai területen lakhelyet jelöljenek ki számukra. Életüket egy ideig önálló testületük, a *Communitas Catholica* irányította, jobbagytelkeket is a sopronyi puztán foglalhattak maguknak.

3. Harmadszor azért jelentős munka jelen kiadványunk, mert a benne feldolgozott anyag /az eredeti igehirdetés/ igen nagy, meglehetősen terjedelmes. 3 változata 112 oldalnyi terjedelemben került nyomtatásra. Ennek 2/3 része azonban a mai átlagos olvasó számára nehezen befogadható: sem a gót betűkkel, sem a 18. századi biblikus szlovák nyelvvel nem vagyunk közeli kapcsolatban. Akkor mégis miért lehet fontos számunkra ez a kötet? Mert az utolsó 21 oldalon megjelent igényes és közérthető magyar nyelvű fordítás segítségével pillanthatunk be leginkább a 18. század közepére megerősödő első csabai evangélikus gyülekezet örömébe és lelkészük ma is aktuális igehirdetési gondolataiba.

Modern technikai eszközökkel felszerelt 21. századi világunkban szinte elképzelhetetlen, hogy az 1745-ös igehirdetés vagy ott és akkor volt hallható (tehát személyes jelenlétet igényelt), vagy nyomtatott változatban lehetett hozzájutni (tehát csupán azon kevesekhez juthatott el, akik tudtak írni-olvasni). Nem volt „élő közvetítés” sem a rádió, a sem televízió, sem az internet segítségével. Egyedi és megismételhetetlen pillanat részesei lehettek azok, akik Tessedik Sámuel személyesen hallgathatták...mint október 13-án a nagytemplom felújítását követő szentelési igehirdetés....nagy idők nagy tanúi voltak eleink 1745-

ben....2018-ban pedig mi, akik ott voltunk két hete szombaton a nagytemplomban.

4. . Negyedszer a történelmi háttér ismeretében válik nyilvánvalóvá az ősök nagy küzdelme: A 17. század végén megindult és a 18. század közepéig folyamatosan tartó migráció a felvidéki megyékből történt (pl. Hont, Gömör, Túroc, Zólyom, Trencsén, Liptó). Ekkor a jobbágycsaládok részben legális, de gyakran szökéssel végrehajtott áttelepülése az Alföld felé több Nógrád és Pest megyei településen eltöltött hosszabb-rövidebb idő után valósult meg, amikor végül eljutottak a mi vidékünkre is. Vonzotta őket a gyéren lakott, pihent földdel rendelkező rónaság a keveset fizető, keserves munkával megművelhető hegyvidéki földek helyett. A leköltözők életében fontos szerepet játszott, hogy a földesurak engedélyezték a protestánsok szabad vallásgyakorlatát. Például Harruckern János György az osztrák császári és királyi hadsereg élelmezését biztosító tisztje uralkodói adomány révén jutott grófi címhez, a gyulai uradalomhoz és benne Csaba faluhoz is (tulajdonképpen egész Békés megye területét, valamint Csongrád és Arad megye egy részét is megkapta /összesen 700.000 katasztrális holdat/). Az új földesúr és evangélikus vallású jószágigazgatója, Thúróczy Miklós telepítési politikája az volt, hogy vallási és nyelvi (nemzetiségi) viták elkerülése érdekében egy-egy új településre azonos nyelvű és vallású jobbágyokat telepít. Így vált vonzóvá a kietlen békési táj. Az 1700-as évek első évtizedeiben sok nehéz anyagi helyzetű, a szabad vallásgyakorlattól megfosztott jobbágy keresett és talált magyénkben új hazát.

A helytörténeti irodalomban (Dedinszky Gyulánál) 22 csabai családról olvasunk az 1716-os évben. A mai Szent István téren és környékén levő régi lakosok „putrijait”, azaz valószínűleg földbe vajt házaikat az 1718-ban betelepülő első népesebb szlovák csoport vásárolta meg. A beköltözés előtt is itt élők pedig Csabán maradtak és nagy valószínűség szerint elszlovákosodtak. A kisebbségi magyarság szlovák többségbe való „felszívódása” (Dedinszky i.m.11. o.), beolvadása annak az élni akarásnak, tettekkészségnek és szívósságnak volt köszönhető, amely oly jellemző volt az első betelepülő szlovák családokra és lelki vezetőikre.

Az első evangélikus lelkészek munkája egyébként minden téren nélkülözhetetlen volt.

- A 19. század végéig lelkészeink gyülekezetben végzett munkájuk mellett államtól rájuk bízott funkciókat is betöltöttek: az anyakönyvvezetés mellett a Helytartótanács, a Vármegye és a földesúr rendelkezéseinek kihirdetése is feladatuk volt. A világi hatóságok rendeleteit a szószékről is ki kellett hirdetni, mivel ezek nagyon is közről érintették az átlagembereket, úgyis, mint a gyülekezet tagjait, és úgyis, mint állampolgárokat. Ilyen bejegyzések szóltak a parasztok fegyverviselésének tiltásáról, az éjszakai /9 óra utáni/ kijárási tilalomról, és a községi őrség felállításáról, amely ügyelt a csavargókra és tolvajokra, majd nyilvánosan 25 botütéssel büntette a kilengőket.
- A lelkészek idejét, energiáját azonban leginkább az kötötte le, hogy a sok különböző helyről folyamatosan érkező új telepeseket, egyháztagokat összefogják, gondozzák, gyülekezetté kovácsolják. Ebben legnagyobb szerepet az 1744-ben Csabára került id. Tessedik Sámuel kapta. A 2740 főt számláló csabai gyülekezet 550 családja ugyanis különböző felvidéki helyekről, tucatnyi vármegyéből, sok faluból érkezett. Haán Lajos, a gyülekezet 100 évvel későbbi lelkésze Tessedik nevéhez köti azt a bravúrt, hogy „a sokfelől összeverődött, széthúzó, civakodó telepeseket összefogta, a sok fejet egy kalap alá szorította”. A képzett, művelt Isten szolgája, tanulmányait Jénában, befejező lelkipásztor a későbbiekben híressé vált szarvasi mezőgazdász-pap ifj. Tessedik Sámuel édesapja is volt. Mindössze 5 év alatt nagyszerű szervezőnek, kitűnő igehirdetőnek és erőskezű egyházszerzőnek bizonyult. Hogy hogyan érte ezt el? Az alábbiakban kiderül:
 - A) 1745-ben ő szerkesztette meg a „Gyülekezeti Rendtartás”-t, amely tulajdonképpen egy, a lelkipásztor által összeállított útbaigazítás, amely az egyháztagok számára betartandó javaslatok, utasítások jegyzéke. Hogyan kell a keresztyén embernek viselkednie és mihez kell magát tartania a különböző egyházi események során. Például a keresztelelésnél, az úrvacsora vételekor, az istentisztelet ideje alatt. Mekis Ádám 2014-es könyve alapján ismerhetjük meg azokat a konkrét témákat, amelyeket Tessedik érintett:

- Hogyan készüljenek a hívek a megszentelt bor és kenyér magukhoz vételére.
- Hogyan zajlik a konfirmáció rendje
- Mit szabad és mit tilos a menyasszonynak és a vőlegénynek a házasságkötés és a lakodalom során
- Mit csináljon az a hallgató, „akit az istentisztelet ideje alatt álmoság vagy testi dolgok környékeznek”

Emellett a közel 300 évvel ezelőtti községi és társadalmi életre vonatkozóan is találunk iránymutatást.

- Például tilos volt vasárnap és ünnepnap zenélni és táncolni.
- Komoly bűnnek számított istentisztelet előtt jószágot vágni, vagy a kocsmában bármiféle italt kimérni és felszolgálni.

A tanítás hatékonyságát előmozdítandó, évente két alkalommal is felolvasták a gyülekezetben a Rendtartást. És mind a világi hatóságok, mind a gyülekezet közvéleményének egyetértésével igyekeztek be is tartatni a rendelkezéseket.

Amit ma a csabai szlovák evangélikus népi kegyességnek neveznek, annak kialakításához jelentős mértékben hozzájárult ez a „Thessedik-féle Gyülekezeti Rendtartás” és annak szellemisége. Iránymutatásai, rendszabályai azonban nem maradtak volna fenn a mai napig, ha nem találkoztak volna a gyülekezeti tagok és a helybeli községi elöljárók akaratával. Ugyanis igen nagy segítséget jelentett a lelkész számára, hogy a gyülekezeti élet tisztaságának megőrzéséhez és rendjének fenntartásához komoly segítséget kapott a csabai vezetőktől. Ők jól tudták, hogy a gyülekezeti élet tisztasága, a közrend és a biztonság megóvása közös és együttes érdeke a községnek és a gyülekezetnek.

B) Másodsorban azért is kiemelkedő Tessedik Sámuel munkája, mivel az ő lelkészisége idején, 1745-ben épült fel a mai kistemplom őse. (erre a továbbiakban térek ki részletesen).

5. Hatodszor azért kiemelkedő munka került most napvilágra, mert annak /a mára már elfeledett/ világnak a részeseivé válhatunk, amely az első telepésekkel ismertet meg minket. Mert mit is hoztak magukkal az első telepések Csabára? Az élni akarást, a munkaszeretetet, az alkotó vágyat. Népes családjuk és kevés ingóságuk mellett - az 1728-as gyülekezeti leltár szerint - úrvacsorai kegyszerek és templomi textíliák is érkeztek a felvidéki vármegyéből. Legnagyobb beruházásai egy oltár, egy orgona és a parókia

felépítése, valamint az 1717-ben sárból és nádból készített paticsfalú első templom kimeszelése, újra vakolása volt.

A csabai evangélikus gyülekezet létszáma az 1740-es évek közepén már 2740 lelket számlált, a régi paticsfalú templomot pedig az összeomlás fenyegette, ezért az 1744-ben Csabára érkezett id. Tessedik Sámuel fontosnak tartotta egy új templom építését. Lelkészségének rövid idején, mindössze fél év alatt, 1745-ben építették fel a mai kistemplom őseit, amely a Tiszántúl törökdúlás utáni első kőtemploma volt. (ezt 1773-ban oldalhajókkal, majd 1783-ban, a Türelmi Rendelet kihirdetése után toronnyal bővítették). Az építkezés nehéz és fáradságos munkájáról 3 egész lapnyi terjedelmű bejegyzést készített, ez alapján rekonstruálható a folyamat szinte minden lépése. Feljegyzi, hogy milyen nehéz volt engedélyt szerezni az építkezés megkezdéséhez, leírja, hogy minden egyháztagnak komoly összeggel, 10 forinttal kellett hozzájárulni a kiadásokhoz, felsorolja, hogy kik bábáskodtak a folyamat felett. Legnagyobb hangsúlyt mégis egy személyre fektetett: Grassalkovich (I.) Antal grófra. Ő a bécsi királyi udvar titkos tanácsosa, Mária Terézia bizalmasa volt, aki aradi birtokait látogatva utazott Csabán keresztül 1745-ben. A bejegyzések alapján bizonyosan állítható, hogy ő járt el leginkább a templomépítés előmozdítása érdekében: „...bennünket megnyugtatott és rólunk minden félelmet elvett..” Még Bécsben is –mai szóval élve- lobbyzott a csabai kőtemplom mellett (meggyőzte az osztrák udvari tanácsosokat, hogy nem érdemes viszályt kelteni a magyarországi protestánsokkal, hogy építsenek akár fából, akár kőből templomot, különben is a szabad vallásgyakorlat meg van engedve számukra). Sőt, egy mondatát magyar nyelven (!) is bejegyzi Tessedik: „Én tsak azt mondom, építsen kientek jó és erős materiábúl az épületet”. Ilyen magas rangú pártfogó mellett sikerült fél év alatt felépíteni a templomot. Az alapot a sáránci hegyekből hozott kövekből, a falakat égetett téglából. Az épület főbejárata az akkor mellékutcának számító mai Luther utcára nyílt, mivel Csaba nem tartozott azok közé a helységek közé, ahol a nyilvános evangélikus istentiszteletek tartását a korabeli törvény engedélyezte. Maga Tessedik így ír az anyakönyvben: „Így aztán a szent templom építése a gáncsoskodók, valamint ellenségeskedők ellenére ugyanebben az

évben, október vége felé, Isten kegyes akaratából befejezést nyer, és Szent Márton ünnepnapján, keresztyén módon, vagyis imádsággal és szent beszéddel az oltalmazó Krisztusnak felajánlva, felszenteltetett. (...) Ez az Istennek felszentelt hajlék, amely a csabai evangélikus gyülekezetnek, a meg nem változtatott ágostai hitvallású lakosainak van ajánlva, és pedig a szláv (szlovák) nemzetiségűeknek az előbbi templom lebontása után épült a Jézus Krisztus által helyreállított üdvösség 1745. esztendejében. A munka elkezdődött április 26-án és 5 hónap időtartama alatt befejeződött, Mária Terézia magyarországi királynő Őfelsége uralkodásának idején, valamint báró Harruckern Ferenc földesúr és Békés vármegye főispánsága idején. Épült pedig egyedül az evangélikus lakosok saját költségén fáradozásaiból és kiadásaiból, a más valláshoz tartozó lakosok bármilyen hozzájárulása nélkül, nagytiszteletű Tessedik Sámuelnek, e gyülekezet ezidei rendes lelkészének szolgálata és lelkipásztorkodása idején (...) Egyébként a megtörtént kiadásokról elkészítve az elszámolást, úgy találtatott, hogy kifizettetett 2,200 Rajnai Forint. És pedig többek között a kőműves mesternek 647 Ft, ácsmestereknek 215 Ft, az asztalosnak 160 Ft, üvegesnek 50 Ft stb.”

De Tessediknek –amint már említettem -1745-ben a Gyülekezeti Rendtartás megszerkesztésére is jutott ideje. Legfontosabbnak pedig az Isten igéjével való naponkénti táplálkozást, és a Szentírás iránti szeretet elmélyítését tartotta, erre bízta híveit. Ennek előmozdítására vezette be a hétköznapi, reggeli és esti áhítatokat. Az a jó mag, amit ő elvetett a csabai gyülekezetben, sok jó gyümölcsöt termett és terem még ma, 270 évvel Csabára való megérkezése után is. Sajnálatos, hogy olyan korán, mindössze 39 évesen távozott az élők sorából. Emlékével azonban minden alkalommal találkozhatunk, amikor a kistemplomban járunk: 1749-ben ugyanis abban a templomban temették el, az oltár mellé, amelynek felépítéséért annyit fáradozott.

A kiadvány talán még izgalmasabb a kutató számára, mivel a korabeli prédikációs szokásokra vonatkozóan is betekintést nyújt. Persze csak azok számára, akik bírják ezeket a nyelveket. Istennek hála, hogy két

hozzaértő helyi tudós ember fordítása révén mi is részesei lehetünk a korabeli igehirdetés csodájának.

Tessedik kistemplomhoz kapcsolódó anyakönyvi bejegyzései mellett ugyanis fennmaradt az a teljes igehirdetési szöveg, amelynek nyelvi állapotáról a könyvbemutatóm elején már beszéltem. A kiadvány 21 oldalon közli a szöveget, amely egy köszöntésből, egy előszóból, a textus igéjének felolvasásából, egy ünnepi bevezetésből, a prédikációból és egy applikációból áll.

Az igehirdetés alapjául Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írt 1. levelének 3. fejezetének 16-17. verse szolgált.

A köszöntésben az esemény megnevezése („A Csabai Egyház új Imádságos házának felszentelése”), a pontos dátum („az Úr 1745. évében Szent Márton napján” /azaz nov. 11-én/), az igehirdető személye és titulusa („Thessedik Sámuel, a Csabai Evangélikus Egyházban Isten Igéjének Prédikátora”), valamint a kiadás éve („Az Úr 1746. évében”) szerepel.

Az előszó az alábbi alapvetéssel kezdődik: „A templom felszentelése ősi dolog, s ha az keresztyén módon, azaz hiúság és babonaság nélkül történik, az Úristennek is kedves és neki tetsző. Ez még az Ószövetség idejéből ered, ahol négyféle szentelésről történik említés.” Az első Mózeshez és felszentelt sátorhoz kötődik (2Móz 40), majd Salamon 7 év alatt felépített nagyon gazdag temploma (1Kir 8), mely a babilóni fogságba hurcolásig szolgálta Jeruzsálem népét. A szabadulás utáni újabb templomépítés története Ezdrás könyve alapján immár a harmadik szentelés a sorban. A negyedik Júdás Makkabeus nevéhez kötődik és 160 évvel Krisztus Urunk születése előtt történt. Ezen felsorolást, ószövetségi háttérmagyarázatot Tessedik az alábbiakkal zárja: „Lám, ilyen volt az ószövetségi templomszentelés, melynél a zsidók – szokás szerint – Isten jótéteményeiről örömmel megemlékeztek, áldozatokat mutattak be, zsoltárokat énekeltek, imádkoztak és a törvényeket olvasták.” A továbbiakban a prédikáció az Újszövetségi idők változásairól szól, amikor kezdetben, az őskeresztyén időkben „alig volt a mai értelemben vett templom”. Majd Konstantinus idejétől „arannyal és ezüsttel díszített templomot épített Jeruzsálemben, s azt a mi Megváltónknak szentelte.” Az

első szakasz lezárását érdemes szó szerint idézni: Mi most úgy ítéljük meg, hogy (...) /lehet/ az őskeresztyének példájára mezőn is, erdőkben és barlangokban is összegyülekezni, és istentiszteletet tartani. A mérsékelt díszítés az imaházban semmit sem árt, sőt megvan a maga haszna, különösen az egyszerű népnél, amely a díszességet látva érzékeli a templomban történő dolgok komolyságát, és így a külső miatt vonzódnak a belső dolgok felé. Ami pedig magát a szentelést illeti, itt sem látom, miért kellene végképp tiltani, főleg, ha eközben az Isten igéjéből arra ösztönzik a népet, hogy arra emlékezzen, hogyha szentelheti testét és lelkét templomul és lakóhelyül az Istennek. És íme, ez lesz most a mi egyetlen szándékunk. Hogy a mi plántálásunknak növekedést eredményező ösztönzést adjon Isten, azért most buzgón így imádkozzuk: Miatyánk...”

Az ünnepi bevezetés alapigéje az IKor 3, 16-17 szolgált. Ennek alapján az alábbi következtetést vonja le Tessedik: „Ó, dicsérendő és igaz keresztyén tanítás ez, melyet mi is követni akarunk. Isten félelmében gondoljunk hát együtt szent Pál szavai alapján Isten lelki templomának megszenteléséről. Itt pedig 3 dologra figyeljünk: 1) Mi az Isten lelki temploma 2) Annak megszentelése, avagy szentsége 3) Mi az akadálya a megszentelésnek”.

A prédikációt pedig egy kérdéssel kezdi: „Mi tehát Isten lelki temploma? Az apostol válaszol: Ti vagytok Isten temploma és ismét: Isten temploma szent, mert az ti vagytok”. A továbbiakban arra keres magyarázatot, hogy „Isten a maga híveit ilyen dicsőséges névvel miért tiszteli meg”. Erre 9 példát hoz a Bibliából. Ezek olyan szemléletes és magával ragadóak, hogy érdemes őket elolvasni a 95.-98. oldalakon. Mind egytől egyig a (jeruzsálemi) templom (anyaga, építési módja, stb) és a hívek közötti kapcsolati lehetőségeket boncolgatja átvitt értelemben és helyezi előbb történeti, majd teológiai összefüggésbe.

A II. részt kérdések köré szervezi Tessedik:

- 1) Kit illet meg a szentség?
- 2) Mit jelent szentnek lenni?
- 3) Miért van szükség a szentségre?

A III. rész közös elmélkedésre hív: „Mi az akadálya ennek a megszentelésnek? Akadálya a szenny, mert így szól az apostol: „Ha valaki

Isten templomát beszennyezi, azt elpusztítja Isten, mert Isten temploma szent". Komolyan figyelmezteti hallgatóságát: a tisztátalanság egyrészt „hamis és téves tanítások által és különösen bálványimádás által” valósul meg. Másrészt „a rendetlen és nem keresztyén élet által” Ide sorolja az álkegyeseket és a képmutatókat. Akik így élnek, azok „magukra büntetést és örök kárhozatot vonhatnak”.

Véleményem szerint ezek az igehirdetés legszebb részei, amelyek a mai hívők számára is időszerű üzenetet hordoznak. Ugyanakkor nem nehéz észrevenni, hogy a „Rendtartás” intelmei hogyan jelennek meg a prédikációban: élj „olyan alapos és szívből kegyes szent életet, ahogy azt nekünk Isten igéje mutatja”. „Akik testüket és lelküket beszennyezik hamis tanítással, vagy RENDETLEN ÉLETTEL, magukra büntetést és örök kárhozatot vonhatnak.”

Az egész prédikáció egyik fontos üzenete pedig az, hogy vannak olyanok (mint például a Tessedik által felsorolt ókori görög, római, azaz pogány tudósok, uralkodók), akiket a NATURA, azaz természetük tett erkölcsössé és tisztességessé. Annál nagyobb a GRATIA, azaz Isten kegyelme, amely erősebb és tökéletesebb, sokkal többet végezhet el az emberben. „Elvégezheti azt, hogy az ember ne csak külsőleg legyen tiszta az önkényes bűnöktől és keresztyén erényekkel ékesítve élje életét, hanem belsőleg is, szíve alapjától legyen igazán csendes, alázatos, nyájas, fegyelmezett, irgalmas stb”. Ekkor szegezi hallgatóságának a feladatot: Nos, most ti, szeretteim az Úrban, vizsgáljátok meg saját magatokat, mily messzire jutottatok el a szentségben, vizsgálódjatok, mondom, és ismerjétek meg, hogy eddig ki lakozott szívetek templomában, Isten-e vagy valaki más? S ha úgy találjátok, hogy eszeteket, akaratotokat, emlékezeteteket és lelkiismereteket, hajlamotokat és testi tagjaitokat nem Isten tiszteletére használtatok, hanem inkább a hiábavalóság és igazságtalanság szolgálatára, ó bánjátok sajnálattal az elveszett időt, bánjátok, hogy attól, aki titeket a szent keresztségben lakásul választott olyan gyalázatosan elfordultatok és az ő templomát

beszennyeztétek. (...) Ó Határolódjatok el szeretteim, mint Istennek megszenteltek, minden rossz cselekedettől, melyek uralkodnak közöttetek, amilyenek a rosszindulat, tisztátalanság, viszálykodás, igazságtalanság, részegeskedés, féktelenség, és most ennél az új templomnál új éberséget és igyekezetet egyre-másra vegyetek magatokra!”

Az utolsó bekezdésben pedig így zárja a prédikációt: „Így tehát, az imádságnak ez az új háza legyen most felszentelve és neked áldozva, hűséges és egyetlen Pásztorunknak és Püspökünknek, Megváltónknak és Jótévőnknek, aki önmagát értünk a keresztt oltárán megszentelte és feláldozta.” (...) Így legyen, mi erre kérünk téged, Istenünk, és neked ajánljuk magunkat. Ámen.”

Kedves Hallgatóság! Serényen fürkésszék a korabeli prédikációt, vele együtt élje át az első gyülekezet örömét, de legfőképpen emlékezzenek meg róluk hétköz-, vasár- és ünnepnapjaikon, mások és a maguk javára, békességére és üdvösségére, Isten dicsőségére – eljuttatva az ősök üzenetét napjaink hitetlen és megfáradt nemzedéke számára.

És maradjon mottónk továbbra is az „Isten nékem erőm, bizodalمام" kezdetű ének, melyet az első, szabad ég alatt tartott istentisztelet óta a csabai „Erős várunk"-ként tartunk számon.

Végezetül: köszönet mindenkinek, aki segítette e kötet megjelenését, kiemelten az evangélikus egyházközségnek, amiért az Evangélikus Kéziratok sorozatban immár az ötödik munkát segítik napvilágra. Nagy Zoltán esperes úrnak, hogy szorgalmazta a kiadvány megjelenését és az eredeti gót betűs szöveget mai latin betűs átírását vállalta. Kovács Pál nyugalmazott lelkész úrnak az előszóért és az ige hirdetés magyar fordításáért, valamint Bereznai Miklósnak, aki a sorozatterv és a tipográfia felett bábáskodott. A Magyarországi Szlovák Kutatóintézetnek, amely az eredeti Tessedik prédikációt rendelkezésre bocsájtotta a publikáláshoz. Végül, de nem utolsó sorban Bakay Péternek, a szerkesztőnek, aki lelkesítő

előszavában frappánsan így biztat az olvasásra: „Isten áldja gazdagon a könyv és az olvasó találkozását!”

Köszönöm a figyelmet!